REBOLUSYONARYO A PAGIWARNAK TI UMILI ITI AMIANAN-LAUD A LUZON

DANGADANG

Espesyal nga Isyu Marso 2021 | Tawen 35 Bilang 2 | P10.00 | IPASA NO MABASA

BAKUNA KONTRA ITI COVID-19: Karbengan ti Umili

Manipud pay idi umuna a paset ti 2020 idi bimtak ti pandemya ti COVID-19, bakuna ti kangrunaan a namnamaen a mangkontrol iti panagwaras daytoy.

Inkagumaan ti sumagmamano nga anti-US a pagilian kas ti Cuba ken Iran a mangiruar ti bakuna bayat nga agkukumpitensya met dagiti dadakkel nga imperyalista a kumpanya a parmasyutika (dagiti agnegnegosyo iti agas) no sino ti umuna a makailako iti merkado.

Iti Pilipinas, inpannakkel ni Rodrigo Duterte a mangted ti P50 milyon a gunguna para iti mangtakuat ti bakuna. Ti kinapudno na ket pamuspusan laeng daytoy tapno makaluban a nabayagen nga awan ti pondo nga ilatlatang ti estado para iti siyentipiko a panagsukisok. Nagaramid met ti dakkel nga ariwawa ni Teodoro Locsin a dadaulo ti Department of Foreign Affairs ken ni Ambassador Jose Manuel Romualdez. Inbutaktak da a ti intulag da a nasapa a panaggatang ti bakuna manipud iti kumpanya a Pfizer ket saan a natuloy gapu iti pangitantan ti Department of Health.

Idi agimbestigar ti Senado, rimmuar nga adda dagiti sumagmamano a pulitiko ken soldado nga adda iti Presidential Security Group (dagiti bodyguard nga asideg kenni Duterte) ket nabakunaan. Sinuppiat dagiti pulitiko nga adda iti reaksyunaryo nga oposisyon ken dagiti mismo nga adda iti gabinete ni Duterte daytoy. Nagprotesta ti adu nga umili, lalo ti umili a rumbeng a maikkan ti prayoridad iti panagbakuna. Karaman ditoy dagiti mangmangged iti salun-at nga isu ti direkta a mangsangsango kadagiti pasyente nga agsaksakit ti COVID-19 iti inaldaw.

Pagduduaan ti panagpabor ni Duterte iti panaggatang ti bakuna a SinoVac a pinartuat ti China uray no daytoy ket adayo a nanginngina ken kakapsutan ti samay na. Sigud a kontrobersyal daytoy a kumpanya a nalatak iti panagpasuksok kadagiti opisyal dagiti gubyerno iti nadumaduma a paset ti lubong ken iti uneg mismo ti China. Iti pagilian a Brazil ket P188 ti presyo ti maysa a dosis ti SinoVac. Iti Indonesia ket P700. Kayat a gatangen ti rehimen a Duterte daytoy iti presyo a P3,629 tunggal dosis. Nalawag nga inbulsa ni Duterte ken dagiti kroni na ti kadakkelan a pasuksok manipud iti kumpanya a SinoVac. Nayon a pammaneknek manen daytoy a ti pandemya ti COVID-19 ket gungundawayan laeng ni Duterte tapno pagkuartaan ken saan met a pudno nga interesado isuna a paksiaten ti sakit.

Apay a saan nga amin nga umili ket mabakunaan?

Kadagiti mangiruprupir ti soberanya a pagilian da a kas ti Cuba, dakkel ti mait-ited a panangipateg iti salun-at ti umili. Prayoridad ti badyet iti salun-at. Sungsungbatan ti estado ti panagadal dagiti doktor. Dakkel a paset ti oras dagiti mangmangged iti salun-at ti mabusbos iti panagserbi kadagiti komunidad. Mangilatlatang met ti naan-anay a pondo para iti agtultuloy a panagimbento kadagiti baro a bakuna, agas ken ramit medikal. Maisigsigurado ti panangipaay kadagiti basaran a serbisyo medikal iti amin nga umili ti Cuba. Maisigsigurado a naan-anay ti bilang dagiti health center. Karaman iti serbisyo ti health center ti panangited ka-dagiti libre a bakuna.

Kadagiti kapitalista a pagilian met, ti sistema a salun-at ket pribatisado. Kayat na a saoen, daytoy ket tengngel dagiti negosyante ken dagiti kumpanya a ti kangrunaan nga interes ket ti agakup ti ginabsuon a ganansya manipud iti panagsakit ti umili. Dagiti higante a kumpanya ti health insurance ti agarari. Dagiti addaan trabaho ket kasapulan a tuloy-tuloy nga agbayad iti kumpanya ti health insurance tapno agpaagas no agsakit. Dagiti awan kabaelan nga agbayad ket saan a makapaagas. Adda ti nagbassit a pondo nga ilatlatang dagiti estado a kapitalista para kadagiti serbisyo a iti salun-at ngem tuloy-tuloy a makiskissayan daytoy.

Tiepekto ti panangipribado ti serbisyo iti salun-at ket maririkna itatta ti umili ti United States (USA). Daytoy a kadakkelan nga imperyalista a pagilian ket isu met laeng ti ayan ti kaaduan nga umili dagiti neoliberal a polisiya iti ekonomiya a diktar ti imperyalista, nagbassitan ti pondo a mailatlatang para iti salun-at ti umili. Palalo nga agkurkurang dagiti pasilidad kas iti health center. Agkurkurang met laeng dagiti mangmangged iti salun-at nga agserserbi kadagiti publiko nga ospital ken health center.

Kadagiti nasulinek a lugar iti kaaw-awayan, kadawyan a magna ti mano nga oras ti barangaynurse,midwifewenno health worker, awit-awit na ti bakuna iti maysa nga icebox. Kasapulan a kamakamen na ti panangitudok kadagiti ubbing sakbay a maibus ti yelo wenno no maminsan pay ket nalamiis a danum laeng ti nakaikabilan ti bakuna. Iti dadduma a lugar, kasapulan a dumawat ti mangmangged iti salun-at ti 'donasyon' a panggatang ti heringgilya, alcohol ken kapas, wenno meryenda wenno pangplete na gapu ta awan ti in-latang ti esta-do a pondo para ditoy.

No dagiti sigud a bakuna ket saanen a maik-ikkan ti naan-anay a pondo tapno isigurado a maidanon iti amin nga umili, kasano pay ngata ti minilmilyon a dosis ti bakuna kontra iti COVID-19 a kasapulan a mentinaren iti temperatura a nababbaba ngem iti lamiis ti yelo? Sinsinan laeng ti ar-aramiden ti gubyerno a praktis wenno dry-run iti panangitulod ti bakuna. Ti umili manen ti agsagaba ti nakaro a gasto ken perwisyo iti panagapan kadagiti pili a sentrong bayan tapno matudokan ti bakuna kontra iti COVID-19.

Nakarkaro pay, nalabit a ti kaaduan ket saan a mabakunaan wenno nabayag unay ti panawen nga aglabas nga agsaksakit ken matmatay gapu iti COVID-19.

Kadagiti kapitalista a pagilian, monopolisado ti sumagmamano a dadakkel a kumpanya ti agas ti panagaramid ti bakuna iti intero a lubong. Kadadakkelan ti Pfizer, GlaxoSmithKline (GSK), Boehringer, Sanofi, Abbott, Novartis, Johnson & Johnson, Roche, Merck ken Bayer. Uray no kasapulan unay ti umili ti sangalubongan ti bakuna laban iti COVID-19, narimbaw ti interes dagiti kapitalista a pagganansyaan daytoy. Tapno saklawen ti panaglako inggana kadagiti marigrigat a pagilian, mangmangted met ti pautang dagiti bangko a kontrol dagiti imperyalista kadagiti gubyerno.

Idi Enero 18, nakailakon ti nasurok 42 bilyon a dosis ti bakuna iti 51 a pagilian. Kaaduan kadagiti bakuna ket napan kadagiti nabaknang a pagilian. Ti kabaelan nga agbayad ti mangidiktar no sino ti mabakunaan, imbes a maipaay koma kadagiti agkasapulan unay. 80% ti suplay ket ginatang dagiti nababaknang a pagilian. Ti nabati a 20% ti pagbibingayan dagiti marigrigat a pagilian.

Kadagiti malakolonyal ken malapyudal a pagilian, kas iti Pilipinas a natulnog ka-

sakbay da a mabakunaan. Inaldaw nga ipanamnama da iti umili a sumangpeten ti bakuna kontra iti COVID-19. Kanayon met nga agrasrason dagiti tao ni Duterte no maitantan daytoy. Kalkaluban da ti pudno a rason no apay a kanayon a maitantan ti panagsangpet ti bakuna. Umuna, siguraduen dagiti dadakkel a kapitalista a bangko dagiti kondisyon nga ipataw da iti Pilipinas sakbay nga agpautang da ti panggatang ti bakuna. Maikadua, sigsiguraduen met ni Duterte ken dagiti kakumplot na a burukrata ti maala da a kickback.

Ania ti kasasaad ti bakuna kontra iti COVID-19?

Nagbassit ti inlatang ti rehimen a US-Duterte a pondo para iti bakuna. Agarup P72 bilyon ti kasapulan tapno mabakunaan ti 60% ti populasyon a Pilipino, ngem maregmeg a P2 bilyon laeng ti nailatang para iti bakuna iti nailian a badyet para iti 2021. Maipabpabaklay kadagiti local a gubyerno (LGU) ken pribado a sektor ti responsibilidad a punnuan ti nagkurangan iti badyet para iti bakuna. Agsangsanggir met ti rehimen iti utang tapno gumatang ti nayon a bakuna.

Gapu ta ipapaidam dagiti imperyalista ti kapasidad nga agmanupaktura ti bakuna ken dadduma pay nga agas, sumursurot ti Pilipinas iti presyo nga idikdiktar dagiti higante a korporasyon nga agparpartuat ti agas. Ti gubyerno ti Pilipinas ket agkamkamakam itatta a gumatang ti bakuna manipud iti Astra-Zeneca, Pfizer, SinoPharm ken Moderna.

Ikamkamakam ti reak-syunaryo a Kongreso ti panangipasa ti Vaccine Indemnification Law a dawdawaten dagitoy a korporasyon. Iti uneg daytoy a katulagan, dagiti korporasyon a mangilako ti bakuna iti Pilipinas ket awan ti responsibilidad da no kas

pangarigan ket adda ti madi nga epekto na kadagiti matudokan. Ti mangbaklay ti responsibilidad ket ti gubyerno ni Duterte a nangilatang ti P500 milyon a pondo a pangbayad no kas pagarigan nga adda dagiti mangipila ti reklamo kasilpo iti bakuna.

Ania ti rumbeng nga aramiden ti umili?

1 Masapul nga ilaban ti karbengan tayo para iti naan-anay a serbisyo iti salun-at, karaman ti libre a bakuna a mangsalaknib kadatayo laban iti COVID-19.

2 Rumbeng nga ipanawagan ti panangiwaras ti naan-anay a bakuna para kadagiti mangmangged iti salun-at ken dagiti bulnerable a sektor kas kadagiti marigrigat nga agkurkurang iti nutrisyon. Rumbeng nga ipanawagan dagiti mannalon a kangrunaan a mangpartuat ti taraon ti amin, dagiti mangmangged a mangisugsugal ti salun-at da tapno saan nga agsardeng ti panangpartuat kadagiti produkto a kasapulan ti umili, dagiti manursuro a mangikagkagumaan nga itultuloy ti edukasyon dagiti annak tayo. Saan a rumbeng nga agbalin nga usapin ti kabaelan a gumatang wenno agbayad ti bakuna.

3 Itultuloy a kondenaren ti dakkel a kinakurang ti pondo a mailatlatang kadagiti serbisyo iti salun-at, kasta met ti para iti panangitakder kadagiti health center kadagiti barangay ken adayo a sityo.

4 Rumbeng nga ipanawagan ti panangipangato ti sueldo dagiti mangmangged iti salun-at iti publiko a sektor.

5 Rumbeng nga ipa-nawagan met ti pa-nangted ti pondo para iti panagsukisok ken panangpar-tuat kadagiti agas ken bakuna.

6 Suppiaten ti awan sarday a panagkurakot dagiti opisyal ti gubyerno manipud iti nagbassitan a pondo a nailatang para iti salun-at ti umili.

7 Kondenaren ti panaggatang kadagiti ramit militar a mangpatay imbes a para iti agas ken bakuna a biag.

8 Rebbeken ti rehimen a US-Duterte a mangpakpakaro iti nakaisagmakan tayo a pandemya ti COVID-19 bayat nga isuna met ket agpapas iti pasista a bileg ken kinabaknang a kinurakot na manipud iti umili.

Rumbeng nga agtignay dagiti mangmangged iti salun-at tapno ilaban dagiti karbengan ken benepisyo da. Kasta met a rumbeng a makikaykaysa da iti nalawa nga umili a lumablaban para iti karbengan iti salun-at. Rumbeng a tumipon da iti Bagong Hukbong Bayan.

Ti naan-anay a panagbaliw iti agdama a sistema ti salun-at ket maaramid laeng no agballigi ti nailian-demokratiko a rebolusyon ken sosyalista a konstruksyon. Agkaykaysa tayo tapno iyabante ti Demokratiko a Rebolusyon ti Umili inggana iti sosyalismo!

Ti Napateg a Papel ti Bakuna iti Panangkontra iti COVID-19

Ti bagi ket addaan ti natural a proseso ken sistema iti pananglaban iti sakit. No sumrek ti maysa a partikular a klase ti mikrobyo, napardas a patpatignayen ken paaduen ti bagi dagiti selyula a manglaban ditoy (wenno maawagan nga antibodies). Ti antibodies ket maysa a napateg a paset ti resistensya ti tao. Adda ti nadumaduma a salik a mangapektar iti resistensya ti tao: nutrisyon, wagas ti panagbiag (lifestyle), edad, ehersisyo ken ti pangmabayagan a sakit (kas iti diabetes ken sakit iti bara). Dagiti maladaga ken lumakay/bumaket ket nakapkapsut ti resistensya da. Ti panagpasuso ti ina iti maladaga ket makatulong iti panangpapigsa ti resistensya ti maladaga gapu ta adda dagiti antibodies nga adda iti colostrum wenno umuna nga amarilyo a likido a rumuar iti suso ti ina a nangipasngay. Napateg a papigsaen ti resistensya tapno maliklikan ti sakit.

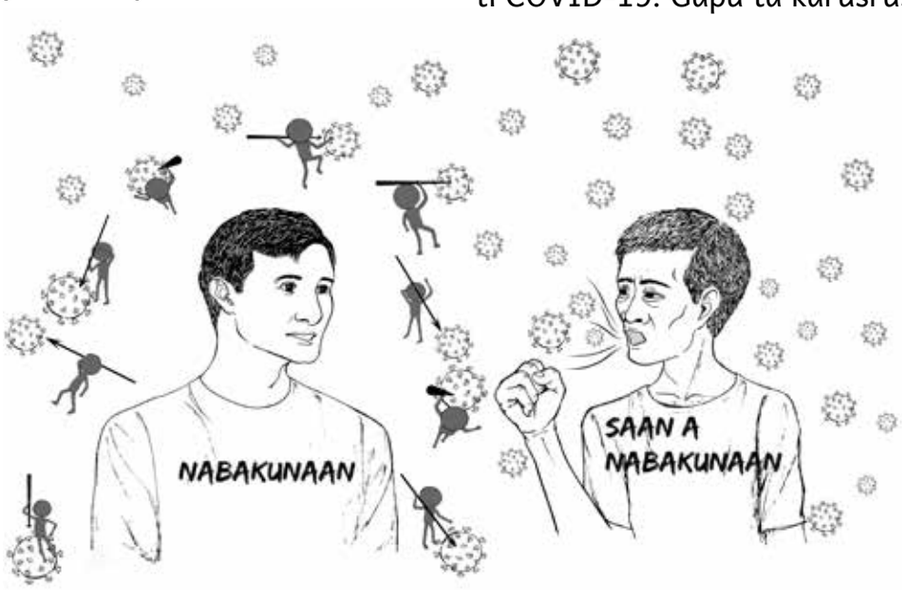

Bukod a resistensya ti bagi ti kasapulan tapno makontra dagiti virus a maysa a klase ti mikrobyo. No maiyasideg iti pasyente nga addaan ti COVID-19 virus ti maysa a tao a napigsa ti resistensya, dakdakkel ti posibilidad a saan nga agsakit isuna. No agsakit man ket kabaelan ti bagi a labanan ken awan *(asymptomatic)* wenno bassit *(mild)* ti sintomas na. Ngem uray no asymptomatic ket adda latta iti bagi ti virus. No nakapuy met ti resistensya, nakarkaro (moderate wenno severe) ti sintomas a marikna. Mapaneknekan laeng no adda ti virus ti maysa a tao no dumalan iti nakanginngina a testing para iti COVID-19 a maiyar-aramid kadagiti laboratoryo. Mabalin pay nga agturong kadagiti kumplikasyon kas iti pulmonya inggana iti pannakatay. Gapu ta awan pay ti agas laban iti mismo a COVID-19 virus, ti maaramid laeng para kadagiti agsakit ket ti panangsubaybay a nalaing kadakuada, panangisigurado a maiserrek iti bagi ti naananay a danum ken nutrisyon ken agasan dagiti kumplikasyon.

Apay a nakapatpateg ti bakuna iti panangkontra iti sakit?

Tumultulong ti bakuna tapno malabanan ti bagi ti panagsakit uray man no naiyasideg kadagiti tao nga addaan ti sakit wenno simrek mismo iti bagi ti mikrobyo a gapuanan ti sakit. Iti kastoy a wagas, ti bakuna ket mangpapigsa ti resistensya laban iti sakit. Ti bakuna ket nakapatpateg nga armas iti pananglapped ti panagwaras ti COVID-19 virus.

No damo ti maysa a tao a maakaran ti maysa a partikular a mikrobyo, mabalin a saan na pay a malabanan wenno dumalan iti at-atiddog a panawen sakbay a malabanan gapu ta saan pay a nabigbig ti bagi ti mikrobyo. Kastoy ti mapaspasamak kadagiti pasyente a maakaran ti COVID-19. Gapu ta karusrusing ti virus, adu a tao ti awan pay ti nabukel nga antibodies laban iti COVID-19 isunga adu ti agsasakit.

No sumreken ti COVID-19 virus iti bagi, ditoy pay laeng nga agrugi ti panagaramid ti bagi kadagiti antibodies a mangkontra ditoy. Nagduduma ti salik a mangapektar iti kabaelan ti bagi nga agaramid ti antibodies kontra iti COVID-19 virus: nabunbuntog daytoy kadagiti maladaga, ubbing ken nataengan, kadagiti ag-kurang iti nutrisyon (kas iti kaaduan a marigrigat a Pilipino), dagiti adda ti sakit a diabetes, sakit iti puso wenno bara ken dadduma pay – isunga isuda met laeng ti mas bulnerable iti COVID-19.

Ti bakuna ket maysa a pamuspusan a natakuatan dagiti siyentista tapno mapapardas ti panagaramid ti bagi kadagiti antibodies laban iti partikular a sakit.

Ania ti nadumaduma a klase ti bakuna?

Adda ti dua a klase ti bakuna: Umuna, adda ti bakuna a ti linaon na ket dagiti antibodies (selyula kontra iti sakit). Ti maikadua ket ti bakuna a ti linaon ket maysa a paset ti mikrobyo wenno napakapsut a mikrobyo mismo tapno makaaramid a dagus ti bagi ti antibodies laban

ditoy.

No maiyasideg iti dadduma a tao nga addaan ti kastoy a sakit, nakasaganan dagiti anti-bodies tapno labanan daytoy. Gapu ta maysa laeng a paset ti mikrobyo wenno napakapsut a mikrobyo laeng ti adda iti bakuna a naiserrek iti bagi ti tao, saan nga agsakit ti nabakunaan.

Adda met dagiti bakuna a maminsan laeng a kasapulan nga ited (single dose), bayat a ti dadduma ket kasapulan nga ited ti dua wenno tallo a daras (multi-dose). Adda dagiti bakuna a maitudok (injection), bayat a ti dadduma ket maipatumar wenno mai-patedted.

Iti agdama, kadawyan a maitudtudok kadagiti mala-daga ken nataengan ti bakuna a kontra iti tuberculosis, diph-theria, pertussis, tetanus, polio, kamuras, kabbi, hepatitis B ken dadduma pay. Kasta met a matudokan dagiti kababaihan ti anti-tetanus tapno saan da a maaddaan ti tetano iti proseso ti panagpasngay. Nalawa ti kapadasan tayo iti panagusar kadagitoy a bakuna iti intero a lubong. Iti nabayag ti panawen ken kinaadu ti tao a natudokan, napaneknekan ti kinatalged dagitoy a bakuna ken ti epektibidad iti pananglapped nga agsakit ti adu nga umili. Manmano dagiti kaso nga adda ti negatibo nga epekto nga inpaay ti bakuna; daytoy ket napasamak

....tuloy iti panid 6

Ti isyu kasilpo iti bakuna a Dengvaxia

Ti Dengvaxia ket bakuna laban iti dengue. Ti nagtaudan ti dengue ket maysa a bayrus a maiwaras babaen iti kagat ti lamok. Ti dengue ket mabalin a pakatayan no agturong kadagiti kumplikasyon kas iti panagdara ti intero a bagi.

Iti Pilipinas, naapura ti panangitudok ti Dengvaxia uray no saan pay a naan-anay ti kaadu ken kabayag dagiti panagadal tapno maisigurado ti kinatalged daytoy. Natudokan ti agarup maysa a milyon nga ubbing nga agtawen ti siyam nga agpangato nga agis-iskuela kadagiti publiko nga eskuelaan iti Metro Manila, Central Luzon ken CALABARZON.

Adda ti nasurok 400 a nairekord a kaso dagiti natay kalpasan a mabakunaan ti Dengvaxia. Napilitan ti kumpanya a Sanofi-Pasteur nga isubli iti gubyerno ti P1.4 bilyon a naibayad kadagiti bakuna a saanen a naisubli kalpasan a bimtak ti kontrobersiya.

Nakikumplot ti gubyerno babaen kadagiti burukrata ti Department of Health (DOH) iti kumpanya a Sanofi-Pasteur tapno napardas a maaprubaran ti panagusar ti Dengvaxia. Sigurado a dakkel ti pasuksok a naibulsa manipud iti nasao a kumpanya. Mairaman met ti dati a presidente a ni Noynoy Aquino nga immaprubar iti panagusar ti Dengvaxia idi 2016. Inusar ti Liberal Party a partido na ti naganansya manipud iti bakuna a Dengvaxia kas pondo iti panagtaray dagiti kandidato iti eleksyon 2016.

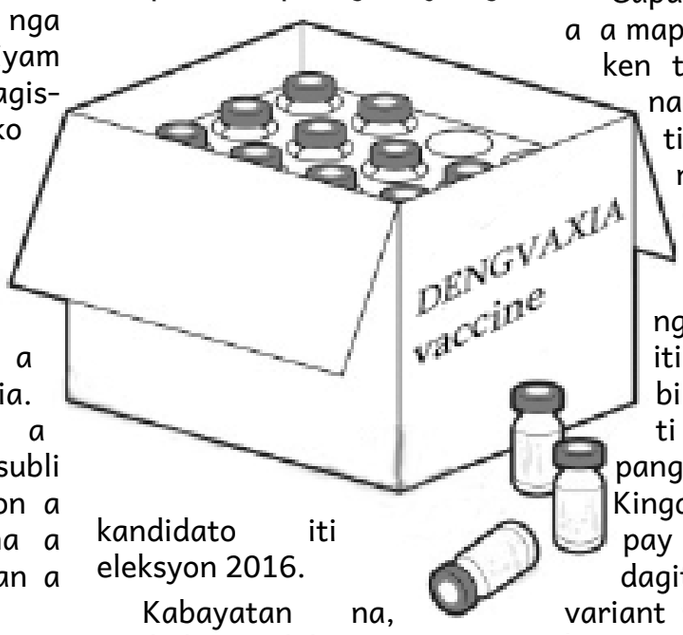

Kabayatan na, ti bakuna laban iti COVID-19 ket madama pay a maad-adal (clinical trials). Naitudok daytoy nga umuna iti mano a ribu a tao iti nadumaduma a paset ti lubong a napili ken binantayan a nalaing dagiti siyentista. Ad-adalen da a husto ti kinatalged ken epektibidad ti bakuna. Adda ti sumagmamano a nagsakit wenno natay a natudokan ngem gapu ta adda sabali a sakit da wenno gapu ta nataengan dan.

Gapu ta kasapulan a dagus a a mapasardeng ti pandemya ken ti nakaro nga epekto na iti pagbiagan ti umili ti intero a lubong, nangngeddeng ti adu a pagilian nga usarenen ti bakuna. Positibo ti nakita nga epekto ti bakuna iti panangpababa ti bilang dagiti agsaksakit ti COVID-19 (kas pangarigan iti United Kingdom) numanpay saan pay a sigurado ti epekto dagiti timmaud a baro a variant wenno strain. (Dagiti baro a strain ket virus ti COVID-19 a nagsukat ti langa na isunga saan a napardas a makontra ti bagi ken nalaklaka nga umakar.)

Kas panagannad, saan pay a mairaman dagiti ubbing ken agtawen ti nangatngato ngem 59 tawen iti umuna a mabaku-naan laban iti COVID-19.

Ti napateg a papel ti bakuna...
manipud iti panid 5

kadagiti adda ti indibidwal a reaksyon (allergy) iti sumagmamano a kemikal a mausar iti panangpreserba ti bakuna.

Apay a napateg a kadakkelan a populasyon ket mabakunaan? Ania ti herd immunity?

Ti herd immunity ket ti resistensya ti intero a komunidad kontra iti maysa a partikular a sakit. No kaaduan ti tao iti maysa a populasyon ket adda ti kabaelan a labanan ti maysa a sakit wenno addan ti antibodies da a panglaban ditoy, saanen nga agwaras ti sakit. No adda ti nabatbati a sumagmamano nga indibidwal nga awan ti antibodies, bumassit ti posibilidad a maakaran da gapu ta kaaduan ket saanen a maakaran ti sakit.

Kas pangarigan, no kaaduan ti tao iti maysa a barangay ket nabakunaan laban iti COVID-19, saanen nga agwaras iti uneg ti barangay. No kaaduan ti tao iti Pilipinas ket nabakunaan laban iti COVID-19, saanen nga agwaras daytoy iti uneg ti Pilipinas. Dagiti ubbing ken nataengan a saan a nabakunaan ket nasalakniban met laeng gapu ta nganngani awan ti mabalin a maakaran ti COVID-19.

Napateg a mabakunaan ti dakkel a porsyento ti populasyon ti Pilipinas iti kabiitan a panawen tapno umadu ti adda ti kabaelan nga agaramid ti antibodies laban iti COVID-19.

Segun kadagiti eksperto, kasapulan a mabakunaan ti 60 porsyento wenno 6 iti tunggal 10 nga indibidwal laban iti COVID-19 tapno magun-od ti herd immunity laban ditoy. Isunga tapno mabakunaan ti agarup 60 milyon a Pilipino ket kasapulan ti minimum a 78 bilyon piso para ditoy. Ngem nagbassitan a P2 bilyon laeng ti inlatang ti rehimen a Duterte para ditoy. No agarup P1,300 ti gatad ti tunggal bakuna, kayat a saoen ti mabakunaan ket 1 laeng iti tunggal 100 tao. Saan nga umanay daytoy tapno magun-od ti proteksyon para iti intero a populasyon.

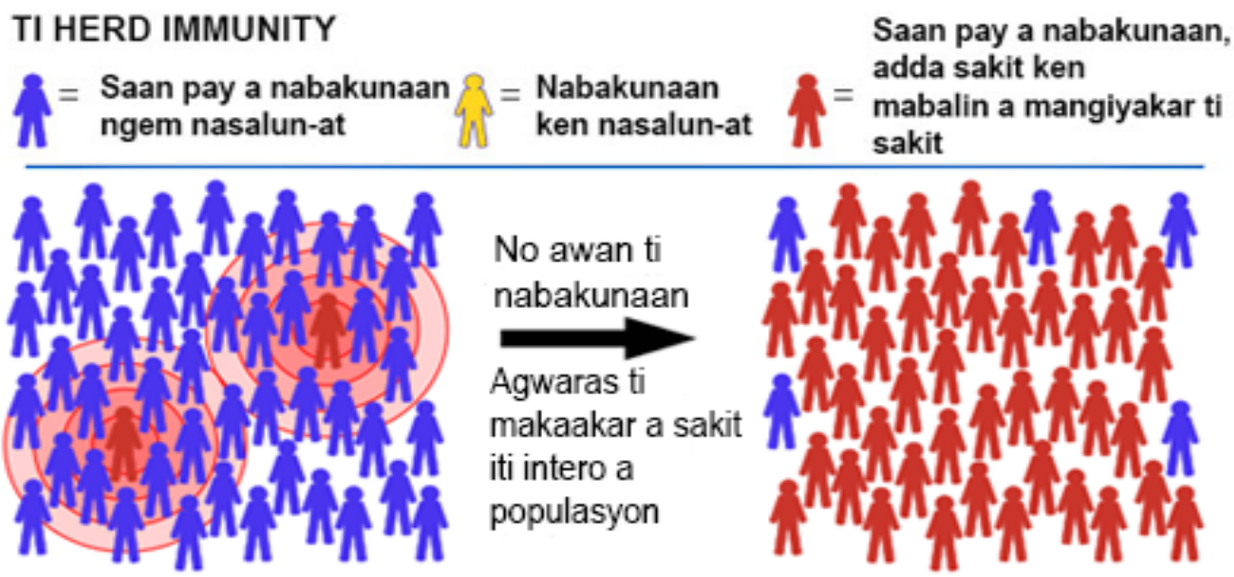

Fig. 1. Iti umuna a ladawan, ti intero a populasyon ket saan pay a nabakunaan. Iti kannigid, 2 ti agsasakit ken makaakar. Kalpasan ti sumagmamano a panawen, agwaras ti sakit iti intero a populasyon ken agsakit ti kaaduan. Daytoy ti kasasaad sakbay ti nasaknap a panagbakuna kontra iti COVID-19.

Fig. 2. Iti daytoy a ladawan, kaaduan ti populasyon ket nabakunaan. Gapu ta kaaduan ti populasyon ket nabakunaanen, 1 laengen ti naakaran ti 2 a dati nga adda sakit na.
Daytoy ti kasasaad a kayat tayo a gun-oden babaen iti nasaknap a panagbakuna kontra iti COVID-19.

Ti Programa iti Salun-at ti Nailian-Demokratiko a Rebolusyon

Bayat nga agtaltalinaed a malakolonyal ken malapyudal ti agturtu-ray a sis-tema iti Pili-pinas, saan nga agbaliw ti nakakaskas-ang a kasasaad iti salun-at. Nalaka a ma-akaran ken adu ti matmatay gapu kadagiti sakit maibilang ti COVID-19. Nakapuy ti re-sistensiya ti kaaduan gapu iti nasaknap a kinarigat nga agraraira iti uneg ti mala-kolonyal ken malapyudal a sistema – agkurkurang ti na-sustansiya a taraon, palalo a bannog gapu iti inaldaw a trabaho, agsisinneksek iti uneg ti balay, awan ti si-gurado a pagalaan ti nadalus a danum, awan ti kasilyas ken nasimpa a basuraan. Ad-adda a mapakapsut ti resistensiya gapu iti isaksaknap dagiti imperyalista a makasabidong a kemikal kas kadagiti pestisidyo ken preservative kadagiti taraon. Kasta met ti awan sarday a panangdadael dagiti kapitalista a korporasyon iti aglawlaw nga agbungbunga ti polusyon ken panagtaud dagiti baro a mikrobyo.

Dagiti adda ti sakit ket agsisinneksek kadagiti publiko a ospital. Saan a kabaelan a gaw-aten ti masa nga anak ling-et ken uray dagiti adda iti agtengtengnga a dasig ti nagdakkelan a gasto kadagiti pribado nga ospital. An-anusan da ti atiddog a pila tapno agpa-check-up kadagiti publiko nga ospital. Adu kadagiti nakaro a kaso a rumbeng a maiserrek koma iti ospital ngem saanen a maawat gapu iti kinakurang ti katre, pasilidad, ramit, duktor, nars wenno dadduma pay a mangmangged iti salun-at. Lalo a limmatak ti kastoy a kasasaad iti panawen ti COVID-19 no saan ket kasa-pulan nga ipangruna dagiti nakaro a kaso ti COVID-19.

Ti reaksyunaryo nga es-tado ket natulnog kadagiti polisiya a neoliberal a diktar dagiti imperyalista. Agtultuloy a makiskissayan ti badyet a mailatlatang para kadagiti serbisyo iti salun-at kas iti libre nga edukasyon, pabalay ken salun-at. Malaksid ditoy ket ibulbulsa pay dagiti burukrata ti nagbassitan a badyet iti salun-at. Saan a mapaspasayaat dagiti pub-liko a serbisyo iti salun-at. Saan a palpalubosan dagiti imperyalista a dumur-as ti industriya ti agas ken ramit medikal iti Pilipinas tapno agtalinaed a nakasanggir ti Pilipinas kadagiti imperyalista a kumpanya ti agas. Iti kasta, dagiti agsaksakit nga umili ket gungundawayan ken pagganansyaan dagiti higante a korporasyon nga agmonmonopolyo iti industriya ti agas ken negosyo ti ospital.

Gungundawayan met ti kastoy a sistema dagiti mang-mangged iti salun-at. Nababa unay ti sueldo da. Kasapulan da nga ag-duty a sobra iti naikeddeng a walo nga oras laeng. Agsobsobra ti bilang ti pasyente a sangsangoen da. Iti daytoy panawen ti CO-VID-19, agkurkurang ti mai-waras a ramit proteksyon. Saan da met laeng a maik-ikkan ti hazard pay. Adda dagiti mangmangged iti salun-at nga agserserbi ka-dagiti Rural Health Units (RHU) ken dagiti ospital kas kaswal wenno job order a saan a nakasiguro iti trabaho, nababa ti sueldo ken awan ti benepisyo. Gapu iti daytoy a kasasaad, adu ti maidurduron a makigasanggasat iti sabali a pagilian. Ti pigsa ken laing da-giti mangmangged iti salun-at a Pilipino ket agserserbi iti nababaknang a pagilian. Mai-yannurot daytoy iti disenyo ti reaksyunaryo nga estado a dumakkel ti gatad ti dolyar a maipatulod (remittance) dagiti OFW.

Ti pannakidangadang tapno baliwan ti agdama a sistema iti salun-at ket paset ti kabuklan a tignayan tapno iyabante ti dua a tukad ti rebolusyon: nailian-demokratiko a rebo-lusyon nga agturong iti panangitakder ti sosyalista a gimong. Maigarantiya iti Programa ti Nailian-Demokratiko a Rebolusyon ti karbengan iti salun-at ti umi-li. Maitakder ti sistema iti salun-at a siyentipiko, nailian, makamasa, kumprehensibo ken mapadpadur-as ti bukod a

kabaelan ken rekurso.

Ti rebolusyonaryo a sistema iti salun-at ket **SIYENTIPIKO** gapu ta agus-usar kadagiti wagas a naibasar iti kongkreto a panagamiris, naregget a panagsukisok ken agtultuloy a panangpadur-as basar iti praktika. Dagiti pammati wenno abig ken dagiti praktika nga awan ti naan-anay a basaran ket mailinteg babaen iti nasaknap nga edukasyon kasilpo iti salun-at.

Ti rebolusyonaryo a sistema iti salun-at ket **NAILIAN** gapu ta mawayaan daytoy iti kontrol ti imperyalismo. Mapapanaw dagiti higante a kapitalista a korporasyon a mangmonopolyo iti panagaramid ti agas. Ti estado ti mangiwanwan kadagiti pabrika ti agas, bakuna ken ramit medikal tapno maisigurado ti produksyon dagitoy basar iti kasapulan ti umili.

Ti rebolusyonaryo a sistema iti salun-at ket **MAKAMASA** gapu ta agserserbi daytoy iti kasapulan ti intero nga umili. Masigurado ti panangited ti libre a serbisyo iti salun-at. Dagiti klinika ken ospital ket maitakder iti uneg dagiti komunidad ken pabrika, iti syudad wenno kaaw-awayan man. Maisigurado a naan-anay ti bilang dagitoy. Kasta met a maisigurado ti naan-anay a bilang dagiti mangmangged iti salun-at a mangiwanwan kadagiti klinika ken publiko nga ospital.

Pagbalinen a maysa a tignayan masa ti serbisyo iti salun-at. Maysa a kangrunaan a paaduen ken masanay ket dagiti mangmangged iti salun-at a naggapu mismo iti intar dagiti mannalon ken mangmangged. Ti dakdakkel a porsyento kadakuada ket agtalinaed a maipuesto kadagiti komunidad ken pabrika. Babaen iti libre nga edukasyon, ikkan atensyon ti estado ti panangpataud ken panagpadur-as kadagiti duktor, nars ken dadduma pay a propesyunal iti salun-at manipud iti intar dagiti mangmangged ken mannalon. Ti umili mismo ket maorganisa ken mapatignay kadagiti kampanya iti salun-at tapno paksiaten ti sakit. Maipateg ti aktibo a pannakikaykaysa da kadagiti kampanya para iti produksyon ti nayon a taraon ken mulmula a makaagas, panangisimpa ti sanitasyon ken kinadalus ti aglawlaw, nasaknap a panagbakuna ken dadduma pay.

Ti rebolusyonaryo a sistema iti salun-at ket **KOMPREHENSIBO** gapu ta matalmegan ti pananglikik iti sakit ken panangpapigsa ti resistensiya, ken saan laeng a ti panangagas no addaanen ti sakit. Makumpleto dagiti serbisyo iti salun-at manipud kadagiti basaran a serbisyo kas iti panagbakuna inggana iti panangagas kadagiti ispesyal ken kumplikado a sakit kadagiti ospital. Adda nayon a programa iti panagpaadu ti nasustansiya a taraon ken mulmula a makaagas. Masango dagiti programa a iti salun-at a mangsungbat iti kasapulan ti nadumaduma a sektor: kababaihan ken dagiti ubbing, nataengan, dagiti addaan pisikal a diperensya, dagiti addaan sakit iti panunot ken naigamer iti droga. Maisaknap ti sports ken dagiti aktibidad a panaglinglingay a palubosan ti estado.

Maisigurado ti kinatalged dagiti panggedan. Maisigurado ti kinatalged manipud kadagiti makasabidong a kemikal. Maaywanan, maipreserba ken mapadur-as ti kalawa ken kinabaknang ti aglawlaw, manipud iti kabambantayan inggana iti patag ken baybay wenno taaw kas napateg a silpo iti panangisigurado ti tuloy-tuloy a paggapuan ti taraon ken mulmula a makaagas ken panagtalinaed ti salun-at.

Iti rebolusyonaryo a sistema iti salun-at, **MAPADUR-AS TI BUKOD A KABAELAN KEN REKURSO ITI SALUN-AT** bayat nga ipatpatungpal ti kaabantean a nadanon ti moderno a medisina ken siyensya. Nasayaat a maitipon ti nadumaduma nga epektibo a wagas ti panangagas – ti moderno a medisina, tradisyunal wenno nainsigudan a wagas ti panangagas, Traditional Chinese Medicine (kas iti akupangtura) ken dadduma pay nga alternatibo a wagas. Mangilatang ti naan-anay a pondo para iti agtultuloy a panagsukisok kasilpo iti amin kadagitoy.

Ti bin-i ti rebolusyonaryo a sistema iti salun-at ket agraraira iti agdama iti nadumaduma a tukad kadagiti larangan gerilya. Maisaksaknap ti panangagas a naibasar kadagiti prinsipyo ti rebolusyonaryo a sistema iti salun-at iti uneg ti Bagong Hukbong Bayan ken iti intar ti umili. Iti uneg dagiti rebolusyonaryo nga organisasyon masa ket mangitaktakder kadagiti Komite ken Grupo ti Salun-at (Barrio Medical Group wenno BMG) a mangsubaybay ken mangiwanwan iti salun-at ti komunidad.

Dagiti Komite ti Salun-at ken BMG iti baryo ket sansanayen dagiti medik ti BHB, agkukuyog nga agadal ti siyentipiko a wagas ti panangammo ti sakit (diagnosis) nga agrugi iti panangirekord ti pakasaritaan ti panagsakit ken dagiti sintomas daytoy inggana iti pisikal nga eksaminasyon iti agsaksakit. Ad-adalen da ti nadumaduma a wagas ti panangagas ken panangaywan iti pasyente

....tuloy iti panid 9

Serbisyo sosyal kas paset dagiti adyenda iti tungtongan iti kappia

Ti Burador ti Comprehensive Agreement on Socio-Economic Reforms (CASER) ket addaan ti ispesipiko a probisyon kasilpo iti panangited ti husto ken naan-anay a serbisyo sosyal kas iti salun-at. Ti CASER ket adyenda iti tungtongan iti kappia nga arbitraryo a sinabotahe ni Duterte ken ti hunta militar iti uneg ti gabinete na.

Paset V
Nailian nga Industriyalisasyon ken Pang-ekonomiya a Panagdur-as

Artikulo 5. Iggeman ti pangpubliko a sektor ti panangtagikua ken operasyon dagiti tulbek ken estratehiko nga empresa, dagiti kang-runaan a pagalaan ti naata a materyales, ken dagiti kangrunaan a linya ti distribusyon. Ti pangpubliko a sektor ti addaan ti responsibilidad iti amin a serbisyo a pangpubliko (kas iti enerhiya, danum ken sanitasyon, pangpubliko a transportasyon ken komunikasyon, telekomunikasyon ken koreo) ken serbisyo a panggimong (pabalay, salun-at, edukasyon ken seguro a panggimong wenno insurance). Mabukel ken mangipatungpal k a d a g i t i k o m p r e h e n s i b o a plano tapno pasayaaten ti panangted ti serbisyo a panggimong ken ser-bisyo iti amin nga umili ken tapno malappedan ti alo-kasyon a naibasar iti panagganansya.

Paset VII
Dagiti Karbengan Dagiti Anak Ling-et, Kabiagan ken Panggimong a Serbisyo

Artikulo 12. Mapalawa ken mapadur-as ti sistema ti pangpubliko a salun-at ken maitakder ti maysa a kumprehensibo a sistema ti pangpubliko a salun-at ken kasapulan a medikal a maited a libre ken addaan ti serbisyo a subsidyo ken agas para iti amin nga umili. Matalmegan ti medisina a pangkontra iti sakit (preventive medicine), nasaysayaat a nutrisyon ken panagplano ti pamilya, ken maikkan ti prayoridad ti serbisyo a pangsalun-at ken agas para kadagiti ma-rigrigat nga agsasakit, lumakay/bumaket, adda pisikal a diperensya, kababaihan ken ubbing. Sigida a maisardeng ken mabaliwan ti pa-takaran ti priba-tisasyon dagiti os-pital ken ti serbisyo a pangsalun-at a kontra-marigrigat.

....Ti Programa iti Salun-at manipud iti panid 8

– ti husto a dosis dagiti agas-botika (rational drug use), akupangtura, mulmula a makaagas, ilut, panagparut ti ngipen, panagdait iti sugat, panagpaanak ken panagkontrol kadagiti epidemya. Iyap-aplikar da dagiti naadal da tapno aywanan dagiti agsaksakit iti baryo. Iyap-aplikar da dagiti naadal da tapno maaywanan dagiti agsasakit iti baryo. Idadauloan da met dagiti kampanya iti salun-at iti baryo laban kadagiti komon a sakit kas iti TB, sakit iti kudil ken panangpurga kadagiti ubbing.

Kagiddan dagiti kampanya iti panangpadur-as ti produksyon ti taraon, agtigtignay ti intero a baryo kadagiti kampanya iti salun-at kas iti panangmentinar iti kinadalus ti aglawlaw, panagaramid kadagiti kasilyas, panagmula ken panangiproseso kadagiti mulmula a makaagas, panangpaadu ti nasustansiya a taraon kas iti nateng ken prutas, panagbakuna, panangisardeng kadagiti bisyo ken panangsango kadagiti epekto ti kalamidad. Maikamkampanya dagiti wagas iti produksyon a saan a makadadael iti aglawlaw kas iti panagusar kadagiti organiko a pestisidyo ken abono imbes a dagiti makasabidong a kemikal kadagiti pagmulaan. Kasta met kadagiti pagminasan ken pagkalapan. Adda met dagiti tignay da tapno irupir iti reaksyunaryo a gubyerno ken dagiti ahensya iti salun-at dagiti kiddaw da kas iti agas, serbisyo medikal ken dadduma pay nga isyu iti salun-at a kasapulan ti dagus a panangtaming.

NAYON A KAAMMUAN PARA KADAGITI MEDIK TI UMILI

Dagiti pamuspusan ti panag-annatop iti kasasaad

Iti panawen ti COVID-19, narigat ti panaggatang ti gasa ken kapas manipud kadagiti botika. Agsanggir tayo kadagiti materyal a masarakan kadagiti baryo kas iti daan a lampin ken bado a manipud iti kapas wenno cotton.

Dagitoy a tela ket labaan nga umuna, kasayaatan no maiyuper apagbiit iti danum nga adda ti bassit a chlorine (kas iti Clorox wenno Zonrox). Mayat met laeng no maibilag ti tela.

Imbes a gumatang ti kapas, mabalin a mangkartib ti babassit a kuadrado a tela a maipunas iti kudil ti pasyente sakbay nga ag-akupangtura wenno sakbay nga ag-injection.

Kas panangisagana met kadagiti posible a masugatan, mangkupin nga umuna ti nalabaan a tela ken ikabil iti uneg ti plastik. No adda ti masugatan santo kartiben iti umannatop a kadakkel tapno agserbi a pangtapal ti sugat.

Mabalin met nga agaramid kadagiti maawagan a cotton cherries. Ti cotton cherries ket mabalin nga usaren a kas iti kapas. Mabalin nga usaren a pangdalus wenno panggusugos iti sugat gapu ta relatibo a natangtangken daytoy. Mabalin met laeng a maipullat kadagiti nalipit a paset ti sugat tapno agsardeng ti panagdara. Siguraduen a bilangen no mano a cotton cherries ti naiserrek kadagiti nauneg a paset ti sugat tapno awan ti mabati no ikkaten dagitoy.

No plano nga usaren ti materyal iti panagopera, masapul nga isterilisa nga umuna dagitoy. Bungonen nga umuna dagitoy iti plastic santo ikabil iti uneg ti kaldero nga addaan ti danum ken pasngawan babaen iti panagpaburek.

PANAGARAMID TI GASA KEN TI COTTON CHERRIES MANIPUD ITI DAAN A TELA

1 mangisagana ti daan a t-shirt a nalabaan

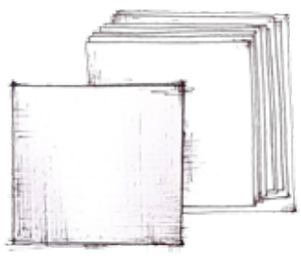

2 kartiben kadagiti kuadrado (square)

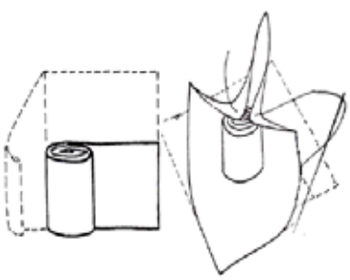

3 mangirolyo ti maysa a tela ken ibungon iti maysa pay a tela ken daiten

4 nadait a cotton cherries

Dagiti naidulin a rolyo ti nakartib a tela ket mabalin a kartiben iti umannatop a rukod segun iti kadakkel ti sugat

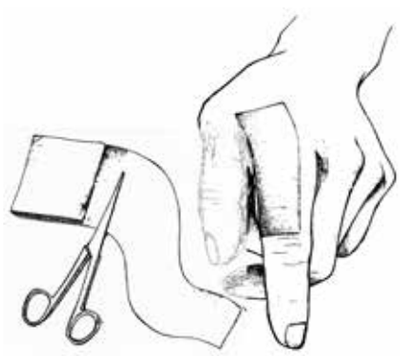

Ti programa a panagbakuna iti sosyalista a China

Sakbay a simmiasi ken nagbalin nga imperyalista a pagilian, dimmur-as ti sistema ti serbisyo iti salun-at iti China iti panawen ti nailiandemokratiko a rebolusyon ken sosyalista a konstruksyon nga indauloan ni Mao Zedong. Adda ti naitakder a maysa nga istasyon iti salun-at iti tunggal 3,000 nga umili. Tunggal tao ket maicheck-up maminsan iti makatawen. Maikkan da met kadagiti panagadal maipanggep iti salun-at.

Dagiti ubbing ket regular a mabakbakunaan a libre. No saan da a kabaelan a mapan iti istasyon iti salun-at, dagiti mangmangged iti salun-at ti mapan kadakuada. Tapno saan a mabuteng dagiti ubbing iti bakuna, agtitinnulong dagiti bumaryo tapno agbalin a naragsak nga okasyon a kasla piyesta ti aldaw ti panagbakuna. Ti maysa a sigurado a wagas a nangallukoy kadagiti ubbing ket ti panangipakita dagiti nataengan kadagiti piglat da gapu iti smallpox idi awan pay ti bakuna.